

Vistelseförbud för barn (Ds 2022:12)

Ställd till Socialdepartementet

Barnrättsbyrån har beretts möjlighet att inkomma med remissvar avseende promemorian som syftar till att möjliggöra för socialnämnden att i skyddande syfte genom beslut begränsa enskilda barns rätt att vistas på vissa platser eller i vissa områden i samhället. Barnrättsbyrån yttrar sig med utgångspunkt i vårt uppdragsarbete med barn och ung, barns rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och andra relevanta folkrättsliga dokument.

Barnrättsbyrån vill inledningsvis framhålla vikten av att barn och unga görs delaktiga i utredningar, något som tyvärr inte gjorts i denna. Det är dock positivt att utredningen haft kontakt med barnrättsorganisationer som ett led i utredningsarbetet. Bland annat deltog Barnrättsbyrån i en hearing tillsammans med andra barnrättsorganisationer i november 2021. Vi framförde då gemensamt att förslaget riskerar att inskränka fri- och rättigheter för barn och unga, och kunna bli kontraproduktivt då det minskar tilltron till myndigheter som är satta att hjälpa.

Barnrättsbyrån delar utredarens bedömning om att ett införande av vistelseförbud för barn i skyddande syfte inte bör införas. Vi avstyrker därför förslaget om införande av vistelseförbud för barn och resonerar nedan kring anledningar till detta ställningstagande.

Inskränkningar i fri- och rättigheter för barn

Barnrättsbyrån tar sin utgångspunkt i barnet som rättighetsbärare. Vi menar att införandet av ett förslag enligt ovan skulle innebära en direkt inskränkning av barns fri- och rörelserättigheter, såväl enligt nationell lagstiftning som internationella konventioner, och att det inte skulle vara förenligt med barnets bästa, något som också utredningen lyfter fram. Vi vill framhålla att möjligheten att meddela vistelseförbud skulle innebära ett intrång i barnets rätt till privat- och familjeliv samt en inskränkning av rätten till rörelsefrihet som är skyddad i grundlag och endast får begränsas utifrån en gedigen proportionalitetsavvägning. Utifrån det resonemang som utredningen för fram och de argument som presenteras konstaterar Barnrättsbyrån att ett införande av möjligheten att meddela vistelseförbud inte kan anses proportionerligt utifrån de allvarliga rättighetsinskränkningar som förslaget innebär.

Förbud kontra skydd

Barnrättsbyrån träffar många barn och ungdomar som är föremål för socialtjänstens insatser. Vi ser en överhängande andel barn som har växt upp med föräldrar som av olika anledningar inte förmått att ge barnet en trygg hemmiljö. När ett barn söker sig till riskfyllda miljöer saknas det många gånger ett fungerande skydd på andra arenor så som en fungerande skola och ett tryggt hem. Barnrättsbyrån anser att det behövs insatser för att dessa barn ska skyddas men vi är övertygade om att lösningen inte är att förbjuda dem att vistas på vissa platser.

Med utgångspunkt i de erfarenheter som barn förmedlar till oss ser vi även att det finns en stor risk med att införa möjligheten att meddela vistelseförbud, då det riskerar att ytterligare skada den tilltro som finns till de myndigheter som har ansvar att hjälpa, exempelvis socialtjänst och polis. Farhågan är att barnet får en ökad misstro till myndigheter och att barnet istället skulle hitta nya kontaktvägar och mötesplatser. Ett vistelseförbud bidrar inte till att barnet upphör att befinna sig i riskfyllda sociala sammanhang. Tvärtom skulle ett vistelseförbud kunna medföra att barnet upplever sig bestraffad och exkluderas från positiva sammanhang så som fritidsgårdar och fritidsintressen. Vi instämmer därför med de aktörer som yttrat sig i utredningen, bland annat Socialstyrelsen, socialtjänsterna och Brå kring vikten av att kunna erbjuda barnet ett positivt sammanhang som inte är skadligt, istället för att begränsa deras rörelsefrihet.

Risk för stigmatisering

Barnrättsbyrån ser desutom en risk med att förslaget om införandet av vistelseförbud skulle genomföras då det skulle rikta sig till vissa barn, barn som troligtvis redan är kända hos socialtjänst och polis. Vi anser att ett ytterligare utpekande och förbud skulle kunna öka den stigmatisering som dessa barn redan utsätts för.

BARNRÄTTSBYRÅN.

Polisens befogenheter idag enligt Polislagen 12 § innebär att polisen får omhänderta ett barn som vistas i miljöer där barnet riskerar att utsättas för allvarliga risker, exempelvis att begå brott eller att utveckla ett socialt nedbrytande beteende. Enligt lagkommentaren (Nordstedts juridik) framgår att det finns en osäkerhet kring tillämpningen av den redan befintliga paragrafen som berör omhändertagande av barn under 18 år, samt att den använts sparsamt sedan den senast omarbetades 2013. Barnrättsbyrån menar att det vore bättre att använda redan befintlig lagstiftning såsom polislagen, om behov finns att akut avlägsna ett barn från en riskmiljö, i stället för att införa ytterligare regleringar, med de allvarliga rättighetskränkningar och andra risker som detta skulle innebära.

Avslutande ord

Slutligen menar Barnrättsbyrån att problemet att barn far illa i riskfyllda miljöer är mer komplext än att ett vistelseförbud på vissa platser eller områden skulle förhindra barnet från att fara illa. Dessutom finns inte stöd i forskning som bekräftar att ett förbud att vistas på vissa platser faktiskt har en skyddande effekt. Vidare anser vi att en sådan restriktion snarare skulle uppfattas som en bestraffning för de barn som skulle komma att omfattas av den. Om det finns hög oro för ett barn och socialtjänsten står inför att barnet eventuellt kommer att behöva omhändertas med tvång ska det dessutom redan pågå ett arbete med barnet och dennes familj, i syfte att minska oron och ge rätt stöd till barnet och familjen. Det skulle även innebära att omotiverade resurser krävs av såväl socialtjänst som polis och domstol för att hantera mål om vistelseförbud.

Barnrättsbyråns bedömning är att förslaget inte skulle medföra någon skyddande effekt för barn utan tvärtom innebära allvarliga rättighetsinskränkningar som inte kan anses proportionerliga. Barnrättsbyrån ser därför allvarligt på om förslaget skulle genomföras.

Malin Ramberg
Barnombud & socionom

Anna Wibron
Barnombud & socionom